

Aleš Ušeničnik: **Knjiga o življenju**. Ljubljana. 1916. Izdala in založila »Leonova družba«. — Tiskala »Katoliška tiskarna«.

Ta lepa knjiga je takorekoč en sam mogočen klic po življenja vsebini in njegovih ciljih, klic po večnosti, po Bogu. Iz neoporečnega dejstva, da vsa posvetna blaginja človeku ne more prinesiti tako silno zaželjene sreče, sledi nujno, da mora biti onstran groba tista blaženost, ki je cilj našemu žitju in bitju. Ušeničnikova jasna izvajanja pa niso suhoparni silogizmi, ampak dihaajo življenje, ker so vzeta iz sodobnega življenja. In prav to je posebnost in prednost te knjige. Aleš Ušeničnik ne obsoja samo modernega sveta in njegovega tavajočega hlastanja po varljivih idealih sreče, ne, on navaja moderne same, najmerodajnejši zastopniki modernega življenja in mišljenja nastopajo v tej knjigi, iz njihovih lastnih ust slišiš bolesto priznanje, da je vse na svetu prazno in ničevno. Tu govori slavni pisatelj Tolstoj, globoki filozof Kant, materialista Büchner in Du-Bois-Reymond, idealista Paulsen in Eucken, monist Ostwald, pesnik-konvertit Jörgensen; tu govore tudi stari zastopniki življenjske filozofije: eklektik Ciceron, stoiiki: suženj Epiktet, cesar Mark Avrel, državnik Seneka; in zopet moderni: angleški državnik Balfour, Francoz Ollé-Laprune, zoolog Branca, radikalec Masaryk, plemeniti, a nazadnje skeptični Mallock, trdno na božjih tleh stoječi filozof Bahnes, globokoumni Avguštin, ponižni Frančišek iz Asizija. — Tu ni nič teorije, nič doktrinarnosti, kar je zapisano, se je vse doživelo in se še vedno doživlja. In kaj je bolj resnično kot to, kar se doživlja? Če je resnična beseda nekega filozofa, ki pravi, da se mora filozofija bolj doživeti nego doumeti, tedaj je Ušeničnikova knjiga o življenju v resnici filozofija življenja.

Knjigi so pridejani trojni dodatki: literatura, slovarček filozofičnih izrazov in opombe. Zelo srečna je bila misel, pridejati »nekaj literature za nadaljnji študij« (str. 146. sl.). Tu imaš literaturo o filozofiji, apologetiki, o vedi, veri, o monizmu, o Bogu in nesmrtnosti duše, o Kristusu in Cerkvi, o konvertitih, o življenju in posmrtnosti. Skoraj pri vsakem delu nam pisatelj podaja njega kratko vsebino, oceni njegovo vrednost, označi njegovo posebnost. Za te praktične migljaje smo pisatelju še prav posebno hvaležni. Saj je večkrat težko najti, kar bi človek rad dobil. V Ušeničnikovi knjigi imaš o vseh življenjskih vprašanjih najmodernejša dela našeta. Tu bi bila morda umestna opazka, kako zelo potrebujemo informacij o inojezičnih filozofskih in splošno kulturnih publikacijah: o modernih glasovih glede vede in vere, glede narave in življenja, glede vseh kulturnih vrednot. V slovenščini nimamo takih aktualnih del, seči moramo po tujih, predvsem pa moramo vedeti zanje. Naše revije in listi naj bi bili tudi obzorniki, ki naj bi obveščali občinstvo o sadovih duševnega dela pri drugih narodih. Ko preneha vojska z orožjem, se bo začelo med narodi umsko tekmovanje; če se ga Slovenci morda ne bomo mogli udeleževati, ga vsaj pazno zasledujemo!

Drugi dodatek je slovarček filozofskih terminov, ki bo zlasti manj ukim zelo prav prišel. Filozofski izraz je najprej jezikovno razložen, nato sledi stvarni pomen, pogosto je navedena tudi zgodovina njegovega razvoja in avtor, ki je dotični izraz ali sestav uvedel v filozofsko umovanje. Tudi ta dodatek je zelo praktičen in poln vsebine.

Knjigo zaključujejo opombe, ki jih pisatelj ni hotel dejati pod črto, da ne bi navadnih čitateljev motile. Tu so citirana porabljena mesta, pridejane sorodne misli od drugod, včasih tudi življenjska zgodba tega in onega moža, čigar nazore o življenju nam pisatelj v knjigi razgrinja.

Pisatelj-filozof, kakršen je Aleš Ušeničnik, si je moral ustvariti svoj jezik. Ušeničnik zna narodni besedni zaklad strniti v prozorno, gladko se prelivajočo dikcijo. Njegov govor je jasen, obilen v izrazih, a ne pregestobeseden. V njem vse živi, misel komaj čaka, da se zlije v besedo; njegov izraz, ta »odrešenik čutil«, je dovršen in izklesan. Aleš Ušeničnik piše z zavzemajočo silo in mogočno prepričevalnostjo; in drugače tudi ne more, saj mu prihajajo misli iz polnega srca, iz globine duše. Nenavadno živahen je njegov jezik vsled pogostnih vzklikov in vprašanj, n. pr.: »In zares, ali ni resnično, kar je dejal Chateaubriand, da je razlita po svetu neka večna melanholija?... Odkod ta nemir? odkod to večno hrepenenje? Ali je mar dano srcu hrepenenje samo za to, da ga nikdar ne neha mučiti, ker se nikdar ne izpolni? Muka zadnji smoter bivanja? Nezmisel!« (Stran 54.) Smotrna posebnost njegovega pripovedovanja je, da misel, ki jo je na široko razpredel, še enkrat na kratko povzame; n. pr.: Resnica življenja mora biti, resnica je. (Str. 51.) Tako Masaryk. (Str. 73.) — Ali pa s takim kratkim stavkom opozori na prihodnji odstavek; n. pr.: Ničemurna prevara! (Str. 83.) Človek se zave dolžnosti. (Str. 99.) Taki mejniki so spominu opora pri daljnem izvajanju, hkrati pa nudijo duhu prijeten odih. Tako je tudi jezik v tej knjigi poln življenja.

Če povzamemo svojo sodbo o tej knjigi, moramo reči: Ušeničnikova knjiga o življenju je huda obtožba sodobnega življenja, a apologija človeškega življenja, zato tudi apologija vere in cerkve. Ta knjiga naj bi bila ogledalo vesti in vademecum slovenskega izobraženca.

Dr. I. Samsa.

Dr. Josip Gruden: **Zgodovina slovenskega naroda**. 6. zvezek. Celovec, 1916. Izdala »Družba sv. Mohorja«.

Šesti zvezek Grudnove zgodovine obsega drugo dobo novega veka: dobo državnega absolutizma in centralizacije, 1619—1792. Da so v tem času zunanji dogodki manj važni nego notranje življenje, kaže že razdelba poglavij. Enajst jih je; to moremo le z veseljem pozdraviti, kajti mnogo rajši prečitamo dva odstavka po 20 strani kakor enega s 40. Zanimiva so ta poglavja. Poglejmo njih naslove:

1. Cesarja Ferdinand II. in Ferdinand III. Novi kmečki upori.
2. Leopold I. in njegovi ministri. Grofija Istra. Prva vojna s Turki.
3. Zarota Petra Zrinjskega in Frana Frankopana. Druga vojna s Turki.
4. Kruci na Štajerskem. Josip I. in Karol I.
5. Marija Terezija in njene državne reforme.
6. Cerkvene razmere. Ustanovitev goriške nadškofije.
7. Šolstvo pod Marijo Terezijo. Ustanovitev ljudske šole.
8. Jožef II. in jožefinizem. Vojna s Turki. Leopold II.
9. Kulturne razmere. Plemstvo in meščanstvo. Trgovina in obrt.
10. Znanost in umetnost. Valvasor. Slovenščina v besedi in pismu.
11. Iz ljudskega življenja. Kužni časi, čarovništvo, razbojniki.

Zanimajo nas predvsem kmečki upori, državne reforme in kulturne razmere. Reči moramo, da je vse prav